

07.01 Εγώ σε συναυλία ;

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

- α) τον ρόλο του ρήματος στην πρόταση.
- β) το υποκείμενο και το αντικείμενο του ρήματος.
- γ) τα μεταβατικό και τα αμετάβατα ρήματα.

Λίγα λόγια για το κείμενο

Η συναυλία αρχίζει Στο κείμενο αυτό γίνεται λόγος για μια συναυλία μοντέρνας μουσικής από κάποιο πρόσωπο που συμμετείχε σε αυτή. Στην αρχή δίνεται η ανακοίνωση για την πραγματοποίηση της συναυλίας, όπου περιλαμβάνονται βασικά στοιχεία, όπως η ημερομηνία, η ώρα και ο τόπος που θα γίνει η εκδήλωση, καθώς και το όνομα του συγκροτήματος που θα παίξει μουσική.

Στη συνέχεια ο αφηγητής, που μαζί με κάποιον γνωστό του είχε αναλάβει τη ρύθμιση του ήχου και των φωτισμών σε όλη τη διάρκεια της συναυλίας, περιγράφει την προετοιμασία της παράστασης και την πραγματοποίησή της. Παράλληλα, μιλάει για το τι έκανε ο ίδιος και πώς ένιωθε κατά τη διάρκεια της συναυλίας, για τους μουσικούς και τον τρόπο με τον οποίο έπαιζαν, για τις αντιδράσεις και τις εντυπώσεις τόσο του ίδιου όσο και του κοινού που παρακολουθούσε τη συναυλία.

Είδος κειμένου: Λογοτεχνική αφηγηματική περιγραφή.

Κύριο Θέμα: Μια συναυλία μοντέρνας μουσικής, έτσι όπως την αφηγείται. λεπτό προς λεπτό προς λεπτό ένας από αυτούς που συμμετείχαν στην οργάνωση και την πραγματοποίησή της.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Ο ρόλος του ρήματος στην πρόταση

- **Ρήματα** λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν πως ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα είτε **ενεργεί** (κάνει κάτι) είτε **παθαίνει** κάτι είτε **έχει μια ιδιότητα**, ένα χαρακτηριστικό (είναι κάτι) είτε **βρίσκεται σε μια κατάσταση**.
 - Π.χ. Ο πατέρας οργώνει το χωράφι, (κάνει κάτι)
 - Ο πατέρας πληγώθηκε, (παθαίνει κάτι)

- Ο πατέρας είναι γεωργός, (έχει μια ιδιότητα, είναι κάτι)
- Ο πατέρας ξεκουράζεται, (βρίσκεται σε μια κατάσταση)

- Το **ρήμα είναι το πιο βασικό στοιχείο μιας πρότασης** - πράγμα που σημαίνει ότι **χωρίς ρήμα δε σχηματίζεται πρόταση** ή ότι μια πρόταση, για να είναι σωστή, πρέπει οπωσδήποτε να έχει ρήμα.
- Παρ' ότι το ρήμα είναι το πιο βασικό στοιχείο μιας πρότασης, υπάρχει περίπτωση να έχουμε **πρόταση χωρίς ρήμα**. Σε μια τέτοια πρόταση, που ονομάζεται **ελλειπτική** το ρήμα λείπει επειδή εννοείται εύκολα από το συνολικό νόημα της φράσης.
Λοιπόν, έτοιμος; (εννοείται το ρήμα είσαι)

Προσέχουμε

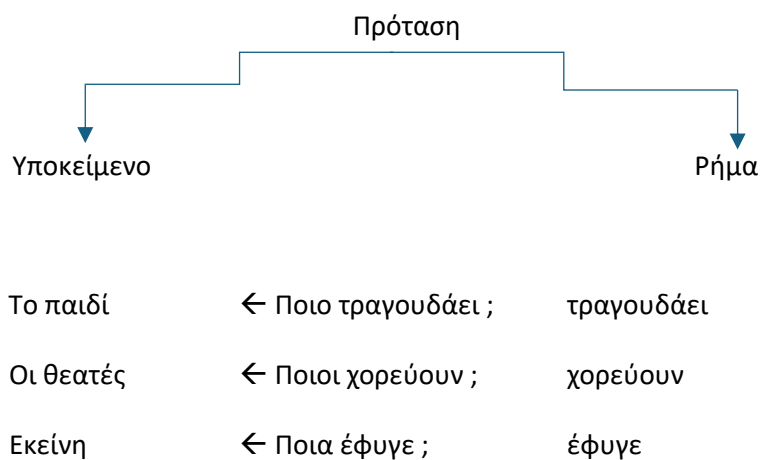
Όταν έχουμε μια μεγάλη φράση (περίοδο λόγου) στην οποία υπάρχουν πολλά ρήματα, πρέπει να ξέρουμε ότι **όσα ρήματα υπάρχουν, τόσες προτάσεις έχουμε**.

π.χ. Το παιδί έπεσε και χτύπησε το γόνατό του. (Εδώ υπάρχουν δύο ρήματα: έπεσε - χτύπησε, άρα έχουμε δύο προτάσεις: Το παιδί έπεσε - χτύπησε το γόνατό του.)

Το υποκείμενο του ρήματος

Υποκείμενο είναι η λέξη που φανερώνει **ποιος** ενεργεί (κάνει αυτό που δηλώνει το ρήμα), **ποιος** παθαίνει αυτό που δηλώνει το ρήμα, **ποιος** είναι κάτι ή **ποιος** βρίσκεται στην κατάσταση που δηλώνει το ρήμα.

Επομένως, για να βρούμε το υποκείμενο του ρήματος ρωτάμε **ποιος / ποιοι κάνει / κάνουν, παθαίνει / παθαίνουν** κ.λπ. αυτό που δηλώνει το ρήμα της πρότασης για παράδειγμα:

Οι μορφές του υποκειμένου είναι πολλές, καθώς ως υποκείμενο ενός ρήματος μπορούν να μπουν διάφορα μέρη του λόγου. Έτσι, το υποκείμενο μπορεί να είναι:

α) ουσιαστικό (κύριο ή κοινό όνομα)	Ο Θανάσης διαβάζει πολλά βιβλία. Ο αέρας φυσάει δυνατά.
β) αντωνυμία (προσωπική ή άλλη)	Εγώ δε θα έρθω μαζί σας. Κανείς δεν ήρθε μαζί μας.
γ) επίθετο ή μετοχή (κλιτή) με άρθρο σε θέση ουσιαστικού	Οι κακοί τιμωρούνται. Οι εργαζόμενοι θα κάνουν απεργία.
δ) άλλο μέρος του λόγου ή φράση με άρθρο (το)	Το «τρέχω» είναι ρήμα. Το ότι απέτυχε δεν εξηγείται.
ε) δευτερεύουσα αναφορική πρόταση (αυτές που αρχίζουν με τα όποιος, όσος κ.ά.)	Όποιος δε θέλει να μην έρθει. Όσοι κάνουν φασαρία θα τιμωρηθώ
στ) δευτερεύουσα πρόταση που αρχίζει με το να ή το ότι, όταν το ρήμα της πρότασης είναι απρόσωπο .	Δεν επιτρέπεται να καπνίζετε εδώ Φαίνεται ότι θα βρέξει σήμερα . Πρέπει να διαβάζεις περισσότερο

Απρόσωπα ονομάζονται τα **ρήματα** που βρίσκονται πάντα στο **γ' ενικό πρόσωπο** και δεν έχουν συγκεκριμένο πρόσωπο ή πράγμα ως υποκείμενο. Συνηθισμένα απρόσωπα ρήματα είναι το πρέπει, φαίνεται, πρόκειται, νοιάζει, ενδιαφέρει, ταιριάζει, λέγεται, ακούγεται, μπορεί, υποτίθεται κ.ά.

Παρατηρήσεις

Ένα ρήμα μπορεί να έχει **περισσότερα από ένα υποκείμενα**, οπότε μπαίνει σε πληθυντικό αριθμό και στο επικρατέστερο πρόσωπο (επικρατέστερο είναι το α' πρόσωπο από τα άλλα δύο, ενώ το β' πρόσωπο είναι επικρατέστερο από το γ').

Π.χ. **Εγώ, εσύ** και η **Μαρία** θα καθίσουμε μαζί.

Εσύ και η **Μαρία** θα πάτε εκδρομή;

Το **υποκείμενο** ενός ρήματος **παραλείπεται** (δεν αναφέρεται στην πρόταση) όταν:

α) πρόκειται για την **προσωπική αντωνυμία** (εγώ, εσύ, αυτός, ή, -ο / εμείς, εσείς, αυτοί, -ές, -ά), επειδή εννοείται εύκολα.

Π.χ. *Θα φύγω αμέσως, (εννοείται εγώ)*

Μην αργήσετε να γυρίσετε, (εννοείται εσείς)

β) **Εννοείται εύκολα** από τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου (από τα συμφραζόμενα).

Π.χ. *Ο τραγουδιστής μπαίνει στη σκηνή. **Αρπάζει** το μικρόφωνο.* (εννοείται ο τραγουδιστής)

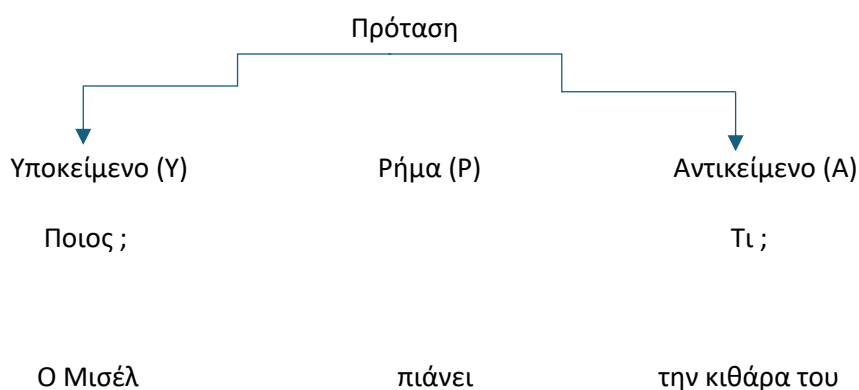
Προσέχουμε

Το υποκείμενο ενός ρήματος, όταν είναι κλιτό μέρας του λόγου (ουσιαστικό, αντωνυμία, επίθετο κ.λπ.) βρίσκεται ή εννοείται **πάντα σε πτώση ονομαστική** (ενικού ή πληθυντικού αριθμού), π.χ. **Ο αδερφός μου δεν είναι εδώ.**

Οι θεατές χειροκροτούσαν ενθουσιασμένοι.

Το αντικείμενο του ρήματος

Στην πρόταση του κειμένου του Βιβλίου του Μαθητή *Ο Μισέλ πιάνει την κιθάρα του*, εκτός από το ρήμα (πιάνει) και το υποκείμενό του (Ο Μισέλ), υπάρχει μία ακόμη λέξη (την κιθάρα), η οποία δείχνει, δηλώνει, τι είναι αυτό που πιάνει ο Μισέλ. Η λέξη αυτή, λοιπόν, είναι το **αντικείμενο** του ρήματος. Έχουμε δηλαδή:

Πώς βρίσκουμε το αντικείμενο ενός ρήματος

Για να βρούμε το αντικείμενο ενός ρήματος, κάνουμε την ερώτηση **τι (ή ποιον)**.

Π.χ. Ο Γιάννης διαβάζει το γράμμα.

Ερώτηση: Τι διαβάζει;

Απάντηση: το γράμμα → αντικείμενο.

Αντικείμενο είναι η λέξη που δηλώνει **το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο πηγαίνει (μεταβαίνει) η ενέργεια του ρήματος της πρότασης**. Έτσι, το αντικείμενο αποτελεί συμπλήρωμα της έννοιας του ρήματος.

Οι μορφές του αντικειμένου είναι πολλές, καθώς ως αντικείμενο ενός ρήματος μπορούν να μπουν διάφορα μέρη του λόγου. Έτσι, το αντικείμενο μπορεί να είναι:

α) ουσιαστικό (κύριο ή κοινό όνομα)	Είδα χθες τον Γιώργο . Ο γεωργός οργώνει το χωράφι .
β) αντωνυμία (προσωπική ή άλλη)	Τον χτύπησε δυνατά. (= αυτόν) Δεν είδα κανέναν .
γ) επίθετο ή μετοχή (κλιτή) με άρθρο σε θέση ουσιαστικού	Να φοβάσαι τους κακούς . Να βοηθάς τους δυστυχισμένους .
δ) άλλο μέρος του λόγου ή φράση με άρθρο (το)	Ρώτησε το πού και πώς .
ε) φράση με πρόθεση (εμπρόθετο αντικείμενο)	Ο Νίκος μοιάζει με τον πατέρα του. (= του πατέρα του)
στ) δευτερεύουσα πρόταση .	Δεν είπε πού θα πάει . Έλεγε ότι δε φοβάται .

Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα - Μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα

Πρέπει να γνωρίζουμε ότι δε χρειάζονται όλα τα ρήματα αντικείμενο ως συμπλήρωμα του νοήματός τους. Έτσι, ανάλογα με το αν παίρνουν ή όχι αντικείμενο τα ρήματα χωρίζονται σε:

<p>α) Μεταβατικά - είναι τα ρήματα που δέχονται αντικείμενο</p>	<p><i>Σβήνω τα φώτα.</i> (Τι σβήνω; → τα φώτα:- [αντικείμενο])</p> <p>Άρα το ρήμα σβήνω είναι μεταβατικό.</p>
<p>β) Αμετάβατα — είναι τα ρήματα που δε δέχονται αντικείμενο</p>	<p><i>Συνήθως κοιμάμαι νωρίς.</i> (Τι κοιμάμαι ; → Δεν υπάρχει απάντηση)</p> <p>Άρα το ρήμα κοιμάμαι είναι αμετάβατο.</p>

Ρήματα και μεταβατικά και αμετάβατα

Υπάρχουν κάποια ρήματα που μπορεί να χρησιμοποιούνται πότε ως μεταβατικά και πότε ως αμετάβατα.

Π.χ. Το παιδί διαβάζει πολλά ιστορικά βιβλία. (Το ρ. διαβάζει έχει αντικείμενο [βιβλία], οπότε είναι μεταβατικό.)

Το παιδί διαβάζει πολύ. (Το ρ. διαβάζει εδώ δεν έχει αντικείμενο, οπότε είναι αμετάβατο.)

Μονόπτωτα και δίπτωτα ρήματα

Τα μεταβατικά ρήματα, ανάλογα με το αν δέχονται ένα ή δύο αντικείμενα, χωρίζονται με τη σειρά τους σε δύο κατηγορίες:

<p>Μονόπτωτα είναι τα ρήματα που δέχονται ένα αντικείμενο σε αιτιατική (συνήθως) ή γενική (σπανιότερα) πτώση</p>	<p>έχτισε τον τοίχο. (αιτιατική)</p> <p>Ο Γιάννης μοιάζει του πατέρα του.</p>
<p>Δίπτωτα είναι τα ρήματα που δέχονται δύο αντικείμενα, που βρίσκονται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - και τα δύο σε αιτιατική - το ένα σε γενική και το άλλο σε αιτιατική 	<p>Τους δάνεισε χρήματα. (αιτ. -αιτ.)</p> <p>Διδάσκει το παιδί μουσική. (αιτ. -αιτ.)</p> <p>Δώσε μου το βιβλίο. (γεν. -αιτ.)</p> <p>Του έστειλα γράμμα. (γεν. -αιτ.)</p>

Άμεσο και έμμεσο αντικείμενο

Από τα δύο αντικείμενα που δέχεται ένα δίπτωτο ρήμα, το ένα λέγεται **άμεσο** (γιατί σ' αυτό μεταβαίνει άμεσα η ενέργεια του ρήματος), ενώ το άλλο **έμμεσο** (γιατί σ' αυτό μεταβαίνει έμμεσα η ενέργεια του ρήματος). **Μπορούμε να ξεχωρίσουμε εύκολα το άμεσο από το έμμεσο αντικείμενο** ενός δίπτωτου ρήματος, αν γνωρίζουμε ότι έμμεσο είναι αυτό που μπορεί να αντικατασταθεί με εμπρόθετο αντικείμενο (αντικείμενο που να συνοδεύεται από πρόθεση συνήθως σε ή με).

Π.χ. Διδάσκει **τον μαθητή μουσική**, (τον μαθητή [= στον μαθητή]; έμμεσο, μουσική: άμεσο)

Δώσε μου το βιβλίο, (μου [- σ' εμένα]; έμμεσο, το βιβλίο: άμεσο)

Συνήθως **ως έμμεσα αντικείμενα** στα δίπτωτα ρήματα χρησιμοποιούνται **οι αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας** (μου, σου, του, της/μας, σας, τους).